№ 136 Օգոստոսի 16 (28) 1879 Օգոստոսի 16 (28) № 136

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի կես տարվանը 6 ռուբլի

Անվճար — ՝ ստվար և փոքր խմբագրատան մէջ.

Խմբագրատեղիքը գտնվում են Տաճարի Պողոտայի մէջ

Redaction „Masis"

ՄԱՍԻՍ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (Մայր կիրակի և տան տօներից)

Ընդունարանը բնակվում է տանն չի գրուում

Ընդունարանին հասնելու վճարում են իւրաքանչիւր տողի համար 2 կոպեկ.

ՊՈՒՆԴԱԿԱՑՈՒԹԻՒՆ

[illegible]

ՄԻ ՀԱՅՏԱՆ ԿԻՍՈՒՐԱԿԱՆ ՄԻՏՔՈՎ

Վարդ փոքունցէ՛ք, բոլոր երկրագունքս առէք մի անկիրթի մարդուն և տարէք նրան մի մեծ զուտ, նրա կարդալու իւնների մի իմանդարան, որտեղ կան ամէն ազգերի աստուածաբանների հեղինակների ստեղծուածները, աշխատեցէ՛ք բացատրել նրան որ առէ հոգեւոր գրքերը, միւսը իրաւական, երրորդը ֆիզիոսիկական, չորրորդը գերմանական և այլն, աշխատեցէ՛ք բացատրել նրան իւրաքանչիւրը պատկերի իմաստը, ցոյց տուէք նրան գեղարուեստական կողմերը, նրա գեղարուեստական կրքի ոգեկան նշանակութիւնը,— և այնու ամենայնիւ կարող է՛ք հաստատացած լինել որ անկիրթի մարդ բերանը բաց կը քի՛ մեզ, առանց մեր խոսքերից և ոչ մէկը հասկանալու, առանց կարողութիւն ունենալու նշանակել և փայլել նեղարչութիւնների գեղարուեստական նշանակութիւնը, առանց հասկանալու մեծ փարպետների ստեղծուածների գեղեցկութիւնը, որանց մէջ ազգերի հանճարը գրել է իր ամենապարզ զգացմունքները, իր որոի ամենախոր զգացմունքները, որանցով մի Լաֆայէլ, մի Լէմբրանտ, մի Կաուլբախ, մի Ֆիոռիէն իրանց անմահացրել են։

Լսողը տարէ՛ք նոյն անկիրթի մարդուն Հրապարակը և ցոյց տուէք նրան փոքրիկ պատկերի վրա կախած կոշտ, կարկամ, անշնորհ, անմեղրաշնակ և վատ գունեորով ներկած, գունդ անարդարդ պատկերները,— և ասքոխի մարդը հիացած կը մնայ.... Լ՝այդ տեսակ անհնարի պատկերները նրա համար հասկանալի են, այդ ինչ, մի ժամ առաջ, նա անտարբեր էր մնում՝ մարդկանց ամենապարզ զգացմունքների, ամենահոգեկան ստեղծագործուածների առջեւ....

Լոյնը կրթիմտում է և երաշխաւորեան, և մարդերի, և թատրական արուեստի փերատարութեան։

Փորձեցէ՛ք անկիրթի ժողովրդի առջեւ մի ամենապարզ երգի կրտսիկա, մի հեզնանքի պիէսա, մի Շիլլերի, Շէկսպիրի կամ Գոեթէի գրուածք ներկայացնել, կամ մի խելացի ժամանակակից պիէսա խաղալ,— և ասքոխը բոլորովին չի հասկանայ այդ տեսակ պիէսաներ

Լսողը ներկայացրէ՛ք նոյն ժողովրդի առջեւ մի անշնորհ, անեղանակ կատարներից կարկամած, բնոյ հանդերձ մերոք չունեցող գեղարուեստական ստամ ամենաստրուն ինչից գուրկ, բայց բարձրարդելիւն բառերով և գարդուկ ֆիրազներով լի մի պիէսա, «Ալ՝ այրգան Մարիկեանեանի» «Լ՝բչանի» կամ «Լ՝նի քարպարի ամենանոր պէս մի անհնարի թատրական գրուածք,— և ասքոխը հիացած կը մնայ

Լրիկու միջոց, երբու հանդարտարար կայ ասքոխը կրթի երբ. միտը՝ փարդ առ փարդ, և նրա կամքի գէմ, գարդացնելով նրա մէջ այդպէս մտքեր, ձշմարիտ գաղափարներ, նոյնը գեղարուեստական հնարքի, ոգեստէտ հմտութիւններ, մարդա-

գլխարկին ուղիներից մէջը, որ քիչաւոր բանաստեղծ չէ հեղուած ոչինչ հարդարիներ, որ սիրում է անդրադառ առեղծանիներ, ուր սիրում է փոստիներ մշուռական փիլոսոփների վրա....

Եւ այդ տան մէջ բնակվում էր քարդարի ամենահանրաբան մարդը, որին քարդար գուստրաս էր կոչում.— Եւ այդ տան մէջ բնակվում էր Պետրոս Մատխանեանը, որի մեծ ընկերդարար հանգիստաց գրքերին։

Մատխանեանի անհագությունը իր տան միջանդարանի միջոցով չէր առաջ գալիս մեր լաստարիներից.— խոսդալու, նա մշտան մարդս չէր.— ոչ մի հոգեբարդարանդ. որ նրա հետեւանքներ էր գալիս. Նրա խոսքերով ամեն մի տան ունէր իր խարդարական հեղդարիությունը բոլոր հանդիսանների միջոցի վրա, որովհետեւ, տան գեղարուեստական բարդարիներին էր խոսքում նրանց քիչ բարդարարիներ և հեղարիներ։ Նրանց քիչ հանդարարիներ, որանց հեռանալ է անհնարիներ, որանց հանդարարիներ, ինչպէս քիչ խանդարիներ տան խորհրդարանները։

Մատխանեանի հոգ մասնիկ հանդարարիներ էին գրքերի մէջ. նա հանդարարիներ էր գրքերի մէջ, որ գրքերի տան, որ գրքերում է գրքերի հանդարարիներ։ Նրա գրքերի հանդարարիներ էին գրքերի մէջ,

սիրահան բարձր զգացմունք այդ բառի լայն նշանակությամբ։ Երկրորդը՝ երբեք չը հարգանքով ամբողջանա, սարով դրան այն, թէ որ ինքն է ցանկանում և հարգանում է, շոգեզարթի երով դրա ամենատենչերի, ամենատար զգացմունքներին և իրատանկանքներին....

Լուսաբերն ճանապարհը ծանր, գժուար, փշոտ ճանապարհ է։ Գրքերն հետևելու։ Հանքեր պէտք է մեծ հանքերում իմ իւր ունենալ — բայց դեռ հաստատուն, իմ էլ։ շատ երկար ճանապարհ է։ Լույս ճանապարհին հետևողները ներկայի հանքեր չեն տարում, այլ ներկայից պատ ուն են քաղում ապագայի հանքեր աշխատելու։ Լուսաբերն հետևողներ մարդիկ են, որոնք ամբոխի առաջ ճանապարհի, իրատանկանքների, զգացմունքների, գաղափարների գէմ են գնում։ Լուսաբերն ապագայում են ճանապարհում, ապագայ անբռնությունները դրանց շատ անգամ հանձնում են անուանում։ Իսկ ժամանակակիցներից դրանք մեծ մասամբ ծաղրած, հայհոյված, հալածված են լինում։ Իսկ պատարհում է այդ ժամանակակիցները դրանց ապանում են անգամ։...

Լուսաբերը ճանապարհը, իմ էլ ինքնակամ է լինում։ որովհետև

փչացնում է ժողովրդի ճանապարհը, լցնում է դրան զգացմունքները, անարատությունները։ դրան գաղափարները, բայց լինում է հիշատ, ապրելու դրան, պատգամում և շարունակում։

Ժողովրդի իր ամբոխին, տարբերությունն այն, թէ որ դրան սիրում է, ապրա թէ որ դրան հասկանալի, հասանելի և գաղափարներ ունեցող է, միաբանությունը դրան ամենատարբեր զգացմունքներին, — և գրանում ապրում հանձնում կը հանձնա, ճանաչված և սիրված կը լինենա ամբոխից, որովհետև հասանելի գէմ չեն գնում։...

Լուսաբերն մեջ ամբոխը սիրում է անձնանուն իմ իւր։ — տարբերությունի մեջ դրան սիրում է գաղափարներ և անուանաշ իրաց, — տարբերությունն, թէ որ դրան սիրում է։ Գրանանում իմ ասան մեջ դրան սիրում է, որ ժողովրդի են դրան սիրում է, որ շոգեզարթի են դրան բարբարոսաբարությունները, անշարժ ու իմ ասան զգացմունքներին, — ապրա այնպիսի, թէպէտ ամբոխը պահանջում է։

Լուսաբերը սիրում է միտ և անձնուրաց ազնիվ գործերով նեղված պատակները, — այդ գործ էլ նեղվելիքներ ձեր պատակները և դրանք մեծ տարած ու իմ իւր կուռնանան։

Լուսաբերը հաս անում է անհամ, գեղարտ և ատական ապրժ անում որու իմ ենթից գարդ պատանական իմ ատրանական գրու ասծնելը, — իրագործել է այդ տեսակ սիրել և ոգեղեն էլ միտ իրագործիր, իմ ատրանը մեջ ամ իմ կը լինեն։ Լուսաբերը մեղանանց է, Ֆանատիկոս է, — գրեցել է ձեր յուրաքանչյուրում՝ որ կարմի ազիկ և բարգավաճան հայերը իրատանդ շուտանն հայ անուն կրելու, որ հոգերի ազգանուն այդ նշանները պէտք է ասեն մեջ։ Ազգանունները հայատանել, որ դրա է մեջ հոգը, ով բարատարշական է, — և ձեր յուրաքանչյուրս ձեր ինքնանանը շատ ինքնանանը գնեն։

Լաց գնան անդի գրա թէ հարկաս որ է մնատանել։

Լա իմ իմ էլ ամբոխը կրկին նրա հասարակ մեջ չի, բայց իր գերարանը ընելու և ժողովրդական մարդ հոշանկելու տանի հասարակ մեջ։ Ամբոխը մեղանանց է, գանանանիկոս է, — գրեցել է ձեր յուրաքանչյուրում՝ որ կարմի ազիկ և բարգավաճան հայերը իրատանդ շուտանն հայ անուն կրելու, որ հոգերի ազգանուն այդ նշանները պէտք է ասեն մեջ։ Ազգանունները հայատանել, որ դրա է մեջ հոգը, ով բարատարշական է, — և ձեր յուրաքանչյուրս ձեր ինքնանանը շատ ինքնանանը գնեն։

Ամբոխը հասարակ ատրժ անում որու իմ ենթից գարդ պատանական իմ ատրանական գրու ասծնելը, — իրագործել է այդ տեսակ սիրել և ոգեղեն էլ միտ իրագործիր, իմ ատրանը մեջ ամ իմ կը լինեն։